

**2024-2025-O'QUV YILIDA
UMUMTA'LIM MAKTABLARINING**

9-SINF

O'QUVCHILARI UCHUN

ONA TILI VA ADABIYOT

**FANIDAN YAKUNIY ATTESTATSIYASINI
O'TKAZISH BO'YICHA
METODIK TAVSIYA VA MATERIALLAR**

**9-SINF O‘QUVCHILARI UCHUN ONA TILI VA ADABIYOT FANIDAN
YAKUNIY NAZORAT IMTIHONINI O‘TKAZISH BO‘YICHA
SPETSIFIKATSIYASI**

Tuzuvchilar: **Xamrayeva Mavjuda** – Muhammad al-Xorazmiy nomidagi ixtisoslashtirilgan maktabning ona tili va adabiyot fani o‘qituvchisi.

Taqrizchi: **Xasanova Malika** – Muhammad al-Xorazmiy nomidagi ixtisoslashtirilgan maktabning ona tili va adabiyot fani o‘qituvchisi.

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI MAKTABGACHA VA MAKTAB TA’LIMI VAZIRINING 2025-yil 20-fevraldagi “2024/2025-o‘quv yilida umumiy o‘rta ta’lim muassasalarida o‘quvchilarning yakuniy davlat attestatsiyasini tashkil etish va o‘tkazish to‘g‘risida”gi 65-son buyrug‘i

O‘quvchilarning olgan bilim, ko‘nikma va malakalarini aniqlash uchun 2024–2025-o‘quv yilida 9-sinflarda yakuniy imtihon yozma shaklda o‘tkaziladi.

Har bir imtihon biletining savol va topshiriqlari ona tili va adabiyot fani bo‘yicha maktablarning 5-9-sinflari mavzularini qamrab olgan. Shuningdek, tavsiyada bilishga oid savollar, qo‘llashga va mulohazaga oid topshiriqlar bo‘yicha baholash mezonlari keltirilgan.

O‘quvchilarga taklif etilgan baza savollaridan tashkil topgan 2 ta bilet taqdim etiladi. Biletga o‘quvchiga 5 tadan (3 ta ona tili, 2 ta adabiyot) savol beriladi. Savollarning 2 tasi (1 ta ona tili, 1 ta adabiyot) bilishga, 2 tasi (1 ta ona tili, 1 ta adabiyot) qo‘llashga, 1 tasi (1 ta ona tili va adabiyot) mulohazaga oid bo‘ladi. Bilet savollariga javob berishi uchun umumiy 120 daqiqa vaqt beriladi.

O‘quvchilarning yozma ishlari ona tili va adabiyot fanlaridan jami 100 ballik tizim asosida:

0 – 29% – “qoniqarsiz”;

30–65% – “qoniqarli”;

66–85% – “yaxshi”;

86–100% – “a‘lo”

baholanadi. Har bir topshiriq uchun belgilangan balldan yuqori ball qo‘yilishiga yo‘l qo‘yilmaydi.

Baholanadigan ko‘nikmalar taqsimoti

Topshiriq turi	Ona tili va adabiyot
Bilish	2 (18 ball)
Qo‘llash	2 (21 ball)
Mulohaza	1 (22 ball)
Jami	5

B-bilish, reproduktiv darajadagi topshiriqlarning mazmuni o‘quvchilar tomonidan o‘quv materiali qayta ishlanmasdan, ularning xotira qobiliyatini aniqlovchi, qonuniyatlar, tushuncha va atamalarning mohiyatini bilish, *yodda saqlash va tanish, odatiy vaziyatlarda* qo‘llashga qaratilgan.

Q-qo‘llash, produktiv o‘quv topshiriqlari – o‘quvchilardan o‘rganilgan mavzuga oid qonun va qonuniyatlar, qoidalar va nazariy ma’lumotlarni qo‘llash, berilgan topshiriqlarga mos usullarni tanlash, tahlil qilish, taqqoslash, qiyoslash, *bir nechta qonun va qonuniyatlarni* bir vaqtda qo‘llab, umumlashtirish va xulosa yasashni talab qiladi.

M-mulohaza, intellektual darajadagi topshiriqlar o‘zlashtirilgan bilim, ko‘nikma va malakalarni *notanish vaziyatlarda* qo‘llash, tahlil qilish, sintezlash, qiyosiy taqqoslash, qonun va qonuniyatlarni qo‘llab, umumlashtirishni talab qiladi.

Mazmun sohalari bo‘yicha topshiriqlarning taqsimoti

Mazmun soha	Soni	Bilish	Qo‘llash	Mulohaza
Fonetika. Imlo. Leksikologiya. Lug‘atshunoslik. Iboralar. Xalq og‘zaki ijodi. Imom al-Buxoriy va hadislar	1	1		
So‘z tarkibi. So‘z yasalishi. So‘z turkumlari. Mumtoz adabiyot. Ma‘rifatparvarlik adabiyoti	1	1		
Teng va tobe bog‘lanish. So‘z birikmasi XX asr o‘zbek adabiyoti (A.Qodiriy, U.Nosir...)	1		1	
Mustaqillik davri adabiyoti. Sodda gap sintaksisi. Gap bo‘laklari. Gap bo‘laklari bilan grammatik aloqaga kirishmaydigan “bo‘lak”lar. XX asr o‘zbek adabiyoti (G‘.G‘ulom, A.Qahhor...)	1		1	
Qo‘shma gap sintaksisi. Ko‘chirma gapli qo‘shma gaplar. Tinish belgilari. Jahon adabiyoti. Matnni tushunish.	1			1

Topshiriqlarda baholanadigan ko‘nikmalar

№	Bo‘lim nomi	Baholanadigan ko‘nikmalar	Ko‘nikma darajasi	Ball
	Fonetika. Imlo. Leksikologiya. Lug‘atshunoslik. Iboralar. Xalq og‘zaki ijodi.	Nutq tovushlarini, urg‘u hamda bo‘g‘in va uning turlarini aniqlay oladi Imlo qoidasiga ko‘ra to‘g‘ri yozilgan so‘zlarni noto‘g‘ri yozilgan so‘zlardan farqlay oladi	B	18 ball

1	Imom al-Buxoriy va hadislar	Xalq og‘zaki ijodiga oid tur va janrlarni farqlay oladi		
		Imom al-Buxoriyga xos ma’lumotlarni aniqlay oladi		
		Fonetik hodisalarni ajrata oladi. So‘zning shakl va ma’no munosabatiga ko‘ra turlarini, ko‘chma ma’noli so‘zlarni boshqa o‘xshash hodisalardan farqlay oladi		
		So‘z va iboraning izohidan o‘rinli foydalana oladi		
		Xalq og‘zaki ijodiga mansub asar voqea va personajlarini tahlil qila oladi		
		Xalq og‘zaki ijodiga mansub asardan keltirilgan so‘zning ma’nosini izohlay oladi		
		Hadis mazmunini hamda g‘oyasini tahlil qila oladi		
		Matn mazmuni yuzasidan to‘g‘ri mulohaza yurita oladi		
		2		
Tub va yasama so‘zlarni aniqlay oladi				
Mumtoz adabiyot vakillariga xos ma’lumotlarni o‘xshash ma’lumotlardan farqlaydi				
Ma’rifatparvarlik adabiyoti vakillariga xos ma’lumotlarni aniqlay oladi				
Asos va qo‘shimchalarni tahlil qiladi				
Mustaqil, yordamchi va alohida olingan so‘zlar guruhini gap va matn tarkibidan ajrata oladi, tahlil qiladi				
Mumtoz matnlarni tahlil qila oladi				
Mumtoz matndagi so‘zlar izohini aniqlay oladi				
Ma’rifatparvarlik adabiyotiga mansub asarlar yuzasidan fikr yurita oladi				
Mumtoz matn mazmuni yuzasidan to‘g‘ri mulohaza yurita oladi				

3	Teng va tobe bog‘lanish. So‘z birikmasi XX asr o‘zbek adabiyoti (A.Qodiriy, U.Nosir...)	Grammatik bog‘lanishlarni farqlay oladi	Q	21 ball
		So‘z birikmasini o‘xshash birliklardan ajrata oladi		
		Muallif va uning ijodiga xos ma’lumotlarni aniqlay oladi		
		XX asr o‘zbek adabiyotiga mansub janrlarni farqlay oladi		
		So‘z birikmasini unga o‘xshash hodisalardan ajrata oladi		
		Gap tarkibidagi grammatik bog‘lanishlarni aniqlay oladi		
		Asar voqea va personajlarini tahlil qila oladi		
		Asardan ketirilgan so‘z/birikma ma’nosini izohlay oladi		
		Voqea va personajlarni real voqelik bilan bog‘lab tahlil qiladi		
		Matn mazmuni yuzasidan to‘g‘ri mulohaza yurita oladi		
4	Mustaqillik davri adabiyoti. Sodda gap sintaksisi. Gap bo‘laklari. Gap bo‘laklari bilan grammatik aloqaga kirishmaydigan bo‘laklar. XX asr o‘zbek adabiyoti (G‘.G‘ulom, A.Qahhor...)	Gapning ifoda-maqсадiga ko‘ra turlarini ajrata oladi	Q	21 ball
		Gaplarni gap bo‘laklariga ajrata oladi		
		Muallif va uning ijodiga oid ma’lumotlarni aniqlay oladi		
		Badiiy asarga xos ma’lumotlarni ajrata oladi		
		Sodda gaplarni tahlil qila oladi		
		Ajratilgan bo‘lak, kiritma va undalmalarni gapdagi ahamiyatini aniqlay oladi		
		Asar voqea va personajlarini tahlil qila oladi		
		Asardan ketirilgan so‘zning ma’nosini izohlay oladi		
		Asar voqealarini real voqelik bilan bog‘lab, tahlil qiladi		
Matn mazmuni yuzasidan to‘g‘ri mulohaza yurita oladi				
5	Qo‘shma gap sintaksisi. Ko‘chirma gapli qo‘shma gaplar.	Qo‘shma gap va uning qismlarini, bog‘lovchi vositalarni farqlay oladi	M	22 ball
		Matndan tushirib qoldirilgan tinish belgilarini o‘rinli qo‘llay oladi		

Tinish belgilari. Jahon adabiyoti	Muallif va uning ijodiga oid ma'lumotlarni aniqlay oladi		
	Badiiy asarga xos ma'lumotlarni ajrata oladi		
	Ko'chirma gapli qo'shma gaplarni o'zlashtirma gapga aylantira oladi		
	Qo'shma gap va ko'chirma gapli qo'shma gaplarda tinish belgilarini qo'llay oladi		
	Asar voqea va personajlarini tahlil qila oladi		
	Asardan ketirilgan so'z/birikma ma'nosini izohlay oladi		
	Jahon adabiyotiga mansub asardagi voqea va qahramonlarni real voqelik bilan bog'lab, tahlil qila oladi		
	Matn mazmuni yuzasidan to'g'ri mulohaza yurita oladi		

VII. Foydalanishga tavsiya etiladigan asosiy adabiyotlar:

Ona tili fanidan:

1. 5-sinf. Ona tili darsligi. (K.Mavlonova, S.Qo'ldosheva, M.Siddiqov) Toshkent-2024-yil.
2. 6-sinf. Ona tili darsligi. I.Azimova, K.Mavlonova, S.Quronov, Sh.Tursun, N.Hakimova, M.Siddiqov. Toshkent – 2022.
3. 7-sinf. Ona tili darsligi. I.Azimova, K.Mavlonova, S.Quronov, Sh.Tursun, N.Hakimova, M.Siddiqov. Toshkent – 2022.
4. 8-sinf. Ona tili darsligi. M.Qodirov, H.Ne'matov, M.Abduraimova, R.Sayfullayeva, B.Mengliyev Toshkent - 2019.
5. 9-sinf. Ona tili darsligi.N. Mahmudov, A. Nurmonov, A.Sobirov. Toshkent – 2019.

Adabiyot fanidan:

1. 5-sinf adabiyot darslik. Yo'ldoshev Q. va b. "Novda Edutainment". T.,-2024.
2. 6-sinf adabiyot darsligi. Z.Mirzayeva, K.Jalilov Toshkent – 2022.
3. 7-sinf adabiyot darsligi. Z.Mirzayeva, K.Jalilov Toshkent – 2022.

4. 8-sinf adabiyot darsligi. S.Olim, S.Ahmedov, R.Qo‘chqorov Toshkent – 2019.
5. 9-sinf adabiyot darsligi. Q.Yo‘ldoshev, V.Qodirov, J. Yo‘ldoshbekov. Toshkent – 2019.

1-savol

1. (B– 18 ball) Ushbu matnni quyidagi bosqichlar asosida tahlil qiling.
Sinf bo‘yicha faqat Xolmatda motorli velosiped bor. U bolalarni velosipedi yoniga yo‘latmas, menga bo‘lsa hammaga eshittirib: “Ilhom, bir kataysa qilib **kelmaysanmi?**” – derdi.

1) ochiq va yopiq bo‘g‘inlar sonini aniqlang;

2) matndan ajratilgan so‘zni tovush paychalarining ishtirokiga ko‘ra ajrating:

3) matndan urg‘usi oxirgi bo‘g‘inga tushmaydigan so‘zlarni aniqlang:

2. (B– 18 ball) Ushbu xalq og‘zaki ijodi namunalarining janrini aniqlang.

a) Eshitgin, qalmoqlar, aytgan tilimnan,

Meni olar, kelmas sening qo‘lingnan.

Badbaxt qalmoq, qolma kelgan yo‘lingnan,

Meni olmoqqa hadding bormi, qalmoqlar. _____

b) Yo‘l bo‘lsin-a, yo‘l bo‘lsin,

Bosgan izlaring gul bo‘lsin... _____

c) Bir mehmondorchilikda yosh surishtirib qolishdi. Afandiga kelib birov:

— Afandi, siz nechaga kirdingiz?—deb so‘radi.

— Bu yil qirqqa kirdim, — dedi Afandi.

— Iye, — dedi boyagi kishi, — bundan o‘n yil ilgari ham qirqqa kirdim degan edingiz-ku?

Afandi javob berdi:

— Qiziq odam ekansiz, kishining gapi bitta bo‘ladi-da. _____

d) Mamayunus aka uxlab yotgan Erka qorini asta turtib:

Turing, Qori aka, Kurotga(kurort) keldingiz! – dedi. Erka qori yostiqdan boshini

ko‘tarar ekan, shosha-pishib, paypaslanib, derazadan tashqariga qaragan bo‘ldi-da, darhol yuzini Mamayunus aka tomonga burib:

Hovliqmay qoling, Mamayunus! Sho‘rtepa-ku, – dedi. _____

e) O‘zi pillaga o‘xshar,

Ichi tillaga o‘xshar. _____

f) Ahmoqning kulgusi ko‘p,

Dangasaning – uyqusi. _____

3. (B – 18 ball) Ushbu matn tarkibidan shakldosh soʻzlarni aniqlab, ular ishtirokida gaplar tuzing.

Ovchilar bugʻuni koʻrmay bogʻ yonidan oʻtib ketishdi. Shunda falokatdan qutuldim deb koʻngli taskin topgan bugʻu tok barglarini yeya boshladi. Bir ovchi kamondan oʻq otib uni yaraladi.

4. (B – 18 ball) Ushbu matni quyidagi bosqichlar asosida tahlil qiling.

Uni tortqilab sudray boshlashdi, u esa tinmay ingrar, yolvorar, piqillab yigʻlardi.

Bolalar uni tunnel oxiridagi uzun xonaga itarib yuborishdi, qaznoq eshigini tambalashdi. Eshik esa titrardi... Bolalar unga birpas quloq tutib turishdi...

1) qaznoq soʻzining izohini yozing:

2) ajratilgan soʻzlar ishtirokida oʻz va koʻchma maʼnoda gaplar tuzing;

3) tuzilgan gaplar tarkibidan koʻp maʼnoli soʻzlarning maʼno koʻchish turini aniqlab, yozing.

5. (B – 18 ball) Ushbu gap asosida quyidagi topshiriqlarni bajaring.

Bogʻdagi anvoyi gullar ifori har tomonga taralmoqda.

a) gapdan ochiq va yopiq boʻgʻinlarni aniqlang.

b) tarkibi jarangli va sirgʻaluvchi undoshdan iborat yopiq boʻgʻinlarni aniqlang.

c) gap tarkibidan urgʻu mano farqlaydigan soʻzni aniqlang.

6. (B – 18 ball) Imom al-Buxoriy hayotiga oid ushbu jummalarni mazmunan bog‘lab, 4 – 5 ta gapdan iborat matn yozing

- 1) muhaddislar;
- 2) hadislar;
- 3) chiqargan xulosalarim.

7. (B – 18 ball) Iboralarni izohlab, ular ishtirokida gaplar tuzing.

- 1) yeng shimarib
- 2) qo‘l uchida
- 3) og‘zining tanobi qochgan

8. (B – 18 ball) Ushbu asarlar muallifini aniqlang. Har bir muallif haqida ikkitadan qo‘shimcha ma’lumot yozing.

a) “Xoh inon, xoh inonma” radifli g‘azal muallifi –

1-ma’lumot: _____

2-ma’lumot: _____

b) “Muhokamat ul-lug‘atayn” asari muallifi –

1-ma’lumot: _____

2-ma’lumot: _____

9. (B – 18 ball) Iboralarni izohlab, ular ishtirokida gaplar tuzing.

- 1) og‘zi qulog‘ijda _____
- 2) qulog‘idan kun ko‘rinadi _____
- 3) ko‘ngli ko‘tarilmoq _____

10. (B – 18 ball) So‘zlarni ma’noli qismlarga ajrating.

- 1) tarsaki _____

- 2) taqillamoq _____
- 3) ikkilanmoq _____
- 4) onalarcha _____
- 5) o‘nlarcha _____
- 6) yugurganniki _____
- 7) o‘zbekcha _____
- 8) maqtanchoq _____
- 9) sevinch _____

2-savol

1. (B -18 ball) Ushbu mumtoz adabiyoti namunalarining muallifi va janrini aniqlang.

Ahbob, yigitlikni g‘animat tutinguz.

O‘zni qariliq mehnatidin qo‘rqutunguz.

Oyini adovat-u hasaddin o‘tunuz,

Har nav’ ila o‘zni necha kun ovutunguz. _____

Necha dedim ul sanamg‘a: “Bormog‘in”,

Qilmadi ul tark oxir bormog‘in.

Munchakim xudro‘ylik ko‘rguzdi ul,

Aql hayrat qildi, tishlab bormog‘in. _____

Ko‘ngluma har yonki boqsam, dog‘i bor,

Har necha dardimni desam, dog‘i bor.

Qilcha tanga bori ishqing yor edi,

Bir sori bo‘ldi firoqing dog‘i bor. _____

2. (B – 18 ball) So‘zlarni ma’noli qismlarga ajrating.

1) og‘zaki – _____

2) jizza – _____

3) boyimoq – _____

4) sayroqi – _____

5) foydalanmoq – _____

6) sensiramoq – _____

6) tiriklayin – _____

- 7) xomligicha – _____
8) yogʻingarchilik – _____
9) bajardik – _____

3. (B – 18 ball) Matndan keltirilgan parchalarning janrini aniqlang.

Kel, dahrni imtihon etib ket,

Sayri chamani jahon etib ket.

Bedardlaring jafolaridin

Faryod chekib, figʻon etib ket. _____

Men – sinuq, koʻnglum – sinuq, sabrim uyi xud – yerga past,

Bilmagay holim shikastim koʻrmagan muncha shikast.

Men sening ilkingdin, ey dil, bandamen,

Vah, qachon yetkaymen ul dilbanda men.

Bevafolargʻa meni qilding asir,

Sen menga sultonsen, ey dil, banda – men.

4. (B – 18 ball) Avaz Oʻtar ijodiga mansub parchadan ajratilgan soʻzlarning izohini yozing:

Har tilni biluv emdi baʻni odama jondur,

Til vositayi robitayi olamiyondur.

Gʻayri tilini saʻy qiling bilgani, yoshlar,

Kim ilm-u hunarlar bilonki ondin ayondur.

Ilm-u fan uyiga yuboringlar bolangizni,

Onda oʻqugʻonlar bori yaktoyi zamondur.

robita – _____

gʻayri – _____

yaktoyi zamon – _____

5. (B – 18 ball) Abay hayoti va ijodiga oid ushbu jummalarni mazmunan bogʻlab, 4 – 5 ta gapdan iborat matn yozing.

1) oʻlanlar;

2) yoshlikni behuda sarflama;

3) chiqargan xulosalarim.

6. (B – 18 ball) Soʻzlarni maʼnoli qismlarga ajrating.

- 1) bo‘yoqchilik _____
- 2) yuztadan _____
- 3) keltirmoqchi _____
- 4) gumburlaydigan _____
- 5) sabrsizlik _____
- 6) uyalganidan _____
- 7) bilmaslik _____
- 8) bajardik _____
- 9) o‘chirg‘ichsiz _____

7. (B – 18 ball) Nodira hayoti va ijodiga oid ushbu jummalarni mazmunan bog‘lab, 4 – 5 ta gapdan iborat matn yozing

- 1) hijron motivi;
- 2) g‘azal;
- 3) chiqargan xulosalarim.

8. (B – 18 ball) Yasalish asosi fe‘l bo‘lgan yasalmalarni aniqlab yozing.

- 1) atamoq _____
- 2) sanamoq _____
- 3) sovuq _____
- 4) turtkilamoq _____
- 5) gapirmoq _____
- 6) qaynatma (ot) _____
- 7) chinqiroq _____

9. (B – 18 ball) Matndan ajratilgan so‘zlarning turkumini aniqlab yozing.

Filni katta va vahimali xonaga qamab, umrida ko‘rmagan kishilarga ko‘rsatishdi.
Xona qop-qorong‘i... Nafas olishidangina u yerda haybatli maxluq borligi ma’lum edi. Kishilar avval filni paypaslab ko‘rishdi. So‘ng ular ko‘zlarini yarim yumgancha o‘z tasavvurlarini bayon qilishdi.

- ot so‘z turkumi _____
- fe‘l so‘z turkumi _____
- sifat so‘z turkumi _____
- son so‘z turkumi _____

ravish soʻz turkumi _____
olmosh soʻz turkumi _____
yordamchi soʻzlar _____

10. (B – 18 ball) Ushbu asarlar muallifini aniqlang. Har bir muallif haqida ikkitadan qoʻshimcha maʼlumot yozing.

a) “Bir qamar siymoni koʻrdim baldai Kashmirda...” gʻazali muallifi.

1-maʼlumot: _____

2-maʼlumot _____

b) “Dardiga darmon istamas” sheʼr muallifi.

1-maʼlumot: _____

2-maʼlumot: _____

3-savol

1. (Q -21 ball) Grammatik bogʻlanishlarni aniqlab yozing.

Kampirning nevaralariga hayhaylashi, bolalarning quvnoq qahqahasi, ustiga kichkintoylarni chiqarib olgan Asliddinning joʻrttaga voyvoylashi ochiq darvoza osha koʻchaga eshilib turardi.

2. (Q – 21 ball) Oybekning “Navoiy” romanidan keltirilgan parchadan ajratib koʻrsatilgan soʻzlarning izohini yozing:

...Zarrin toʻshakda oʻtirgan Husayn Boyqaroga koʻzi tushishi bilan uning vaziyatini allanechuk boshqacha sezib, hayratlandi-da, rasmiy taʼzimdan soʻng, podshohning ishorati bilan unga yaqin oʻtirdi. **Eʼtimodli** beklar, vazirlar yoʻq...

... Podshoh oʻz hayajonini yashirolmay, achchiq shikoyat bilan dedi:

Dorissaltanatda bir guruh razil avboshlarning fitnasini daf etmoq uchun ne chora buyursak ekan?..

...Navoiy vazminlik bilan murojaat etdi:

– Xoqon yaralik koʻngullarning shifosi uchun siz **hakimi hoziq** boʻlmoqligingiz kerak. Kaminaning fikricha, bu yerda qilichning aslo hojati yoʻqdur!”

e'timodli – _____

dorissaltanat – _____

hakimi hoziq – _____

3. (Q – 21 ball) Grammatik bog‘lanishlarni aniqlab yozing.

Tabiat inson qo‘liga intellektual kuch-qudratni berdi, lekin u bu qurolni aks tomonga xizmat qildirishi mumkin.

4. (Q – 21 ball) Grammatik bog‘lanishlarni aniqlab yozing.

Barcha tirik mavjudot va o‘simliklar mavjudlikning ilk pallasida nozik va zaif, o‘lim lahzalarida esa quruq va chirkindir.

5. (Q – 21 ball) Grammatik bog‘lanishlarni aniqlab yozing.

Bizlar palov damlashga ayollarga nisbatan o‘zimizni ustasi farang deb bilamiz.

6. (Q – 21 ball) Keltirilgan parchadan ajratib ko‘rsatilgan so‘zlarning to‘g‘ri izohini yozing.

“Men o‘qiydigan 3-«A» sinfida yoshi anchaga borgan, tishlari to‘kilib qolgan, ammo juda muloyim, mehribon rus kampiri dars berardi. Bir oydan beri bu kampir — hozir ism-shariflari yodimda yo‘q — kasal bo‘lib, o‘rniga yosh tatar yigitcha dars bera boshlagan edi. Qattiq oqsoqlanib yuradigan bu yigitcha bizga qo‘shni bo‘lmish raykom kotibining qaynisi bo‘lib, dadam qamalganlaridan keyin menga o‘qrayib qaray boshlagan edi...

Shu-shu battar mung‘ayib, avvalgidan battar oqsoqlanib qolgan o‘qituvchi menga achinib qaraydigan, yo‘lakdami, hovlidami — tanho yurganimni ko‘rsa, boshimni silaydigan bo‘lib qolgandi”.

oqsoqlanib – _____

raykom kotibining – _____

mung‘ayib – _____

7. (Q – 21ball) Odil Yoqubovning “Yaxshilik” hikoyasidan keltirilgan parchadan ajratib ko‘rsatilgan so‘zlarning to‘g‘ri izohini yozing.

... Birov o‘choq qurmoqda, birov o‘tin yormoqda, birov hovliga suv sepib, so‘riga palos yozmoqda. ... U meni imlab chaqiradi, qo‘lidagi ro‘molidan do‘ppimga ikki-uch bosh chillaki uzum soladi... Tog‘am buloq bo‘yiga cho‘nqayib, yuzini yuvar, lekinoyim esa egnida atlas ko‘ylak, boshida chetlariga gunafsharang gul tikilgan ipak durra... uning yonida turardi.

palos – _____

chillaki – _____

durra – _____

8. (Q – 21ball) Grammatik bog‘lanishlarni aniqlab yozing.

Filni katta va vahimali xonaga qamab, umrida ko‘rmagan kishilarga ko‘rsatishdi. Kishilar avval filni paypaslab ko‘rishdi.

9. (Q – 21 ball) Odil Yoqubovning “Ulug‘bek xazinasi” romanidan keltirilgan parchadan ajratib ko‘rsatilgan so‘zlarning to‘g‘ri izohini yozing.

... Bir parcha sariq qog‘ozga pala-partish yozilgan nomada amir Iskandar shahzoda Abdullatifning hirovul qo‘shinlari pistirmadan chiqib, uning qalb qo‘shinlariga hamla qilganini yozgan edi...

– Hayhot! –dedi. – Shahzodada tosh otg‘uvchi arroddalar bordur, taqsir!..
hirovul – _____

qalb – _____

arroda – _____

10. (Q – 21 ball) Ushbu birliklarni so‘z birikmasi va so‘z qo‘shilmasi kabi ikki guruhga ajratib yozing.

Yoshlar va kelajak, devor bo‘ylab qaramoq, yosh-u qari, buloqday tiniq, sen-la men, Vatan uchun kurashmoq, telefon orqali suhbat qurmoq, yurtim shamoli, o‘z yurtning, zimdan qaramoq, qalam bilan yozmoq, buloq kabi sof.

a) teng bog‘lanish (so‘z qo‘shilmasi): _____

b) soʻz birikmasi: _____

4-savol

1. (Q- 21ball) Abdulla Qahhorning “Oʻgʻri” hikoyasidan keltirilgan parchada ajratib koʻrsatilgan soʻzlarni izohlang.

...Qobil bobo yerga qarab tek qoldi.

– Qidirtirsakmikin-a? – dedi amin chinchalogʻini etigining ostiga artib, –
suyunchisi nima boʻladi? Suyunchisidan chashna olib kelinmadimi?

...Bir hafta oʻtdi Bu bir hafta ichida kampir “duoning zoʻri bilan qulf ochadigan”
azayimxonga obdastagardon qildirgani qatnab yarim qop jiyda, uch yelpishtovoq
joʻxori, ikki kalava ip eltdi...

chashna –

azayimxon –

obdastagardon –

2. (Q – 21ball) Gap boʻlaklari bilan aloqaga kirishmaydigan boʻlaklarni aniqlab,
turini yozing.

Turobjon: – (Qaytib kelib, uyga qaragancha.) Kuchingiz yetmaydi-yov, dada,

Qumri: – Boʻlaqol, bolam. (Sumkani olib, oʻgʻlini yetaklaganicha.) Yaxshi-yomon
gap oʻtgan boʻlsa, xafa boʻlmang, dadasi... (Ketadi.)...

Olimjon: – Shunaqa desayam boʻladi. Lekin garaj yotoqxonada tipida quriladi. Eng
asosiysi, Qoʻchqor aka, bu robotlar arzonga tushadi. Yoqilgʻi kerak emas,
bataryalarda ishlaydi. Ikkinchidan ularni tinimsiz ishlatish mumkin. Issiq demaydi,
sovuq demaydi, kechasimi, kunduzimi – ishlayveradi!

Qoʻchqor: Oylik ham soʻramaydimi?

Olimjon: – Albatta-da!..

3. (Q – 21ball) Gʻafur Gʻulomning “Shum bola” asaridan keltirilgan parchadan
ajratib koʻrsatilgan soʻzlarning izohini yozing:

Hozir chiqqan o‘rimiz daryoga nisbatan Quri kalas deb nomlangan ekan...
Uzumchi g‘ayribuddiyor ekanimni fahmlab, ba‘zi maslahatlarni berdi. Bu qishloqda Sariboy bo‘lis degan katta yer egasi bor ekan.

o‘r – _____
g‘ayribuddiyor – _____
bo‘lis – _____

4. (Q – 21ball) Maqsud Shayxzodaning “Jaloliddin Manguberdi tragediyasidan keltirilgan parchadan ajratib ko‘rsatilgan so‘zlarning to‘g‘ri izohini yozing.

Ishingiz bo‘lmishdir, doston tillarda,

Sizni kutmaktadir ezilgan o‘lka,

Boqar intizor-la doimo yo‘lga.

Sizga hasadkorlar tamom pushaymon,

Onangiz, singlingiz qal’ada omon.

Sizga yuborilar sipohiy xil’at...

hasadkorlar – _____

sipohiy – _____

qal’a – _____

5. (Q – 21ball) Said Ahmadning “Ufq” romanidan keltirilgan parchadan ajratib ko‘rsatilgan so‘zlarning to‘g‘ri izohini yozing.

“Zebi qumg‘ondan sopol piyolaga choy quyib yigitga olib bordi. Yigit bir dam ketmonini yerga tashlab qo‘lidan piyolani oldi. Zebiga qarab-qarab simira boshladi. Tursunboy tamshandi. Sho‘r ko‘lmak ichaverib Tursunboy choy ta‘mini unutayozgan edi.”

qumg‘ondan - _____

tamshandi - _____

ko‘lmak - _____

6. (Q – 21ball) Grammatik bog‘lanishlarni aniqlab yozing.

Agar yolg‘iz turganingda kimnidir eslab, yuzingda tabassum paydo bo‘lsa, bu narsa o‘sha insonga bo‘lgan muhabbatning alomatidir.

7. (Q – 21ball) Gap bo‘laklari bilan aloqaga kirishmaydigan bo‘laklarni aniqlab, ularning turini yozing.

- Bobojon, nega indamadingiz, maslahat bermadingiz? – dedi Azimjon bobosining yoniga borib o‘tirarkan.
- Men shu uzundan uzoq umrida-chi, bolam, hech qachon bunday ojiz, bunday ayanch holga tushgan emasdim, – dedi Ochil buva...
... Nazarimda, qismat ham sizning qo‘lingizda...

8. (Q – 21ball) Hojiakbar Shayxovning “Birinchi sinov” hikoyasidan keltirilgan parchadan ajratib ko‘rsatilgan so‘zlarning to‘g‘ri izohini yozing.

Kema ekipaji bor-yo‘g‘i ikki kishi – u paytda hali dunyoga kelmagan hikoyamiz qahramoni jaji Shahnazoning otasi va onasidan iborat va ularning har ikkovi endi o‘ttiz yoshga qadam qo‘yishgandi... Bu davrda fazogirlar yo‘lda farzand ko‘rishlari, ularni o‘qitib, tarbiya qilishlari va keyinchalik kemani boshqarishni ularga topshirishlari lozim edi... Axir, qachon ekspeditsiyaga biron foyda keltira boshlayman...

ekipaj – _____
fazogir – _____
ekspeditsiya – _____

9. (Q – 21ball) Grammatik bog‘lanishlarni aniqlab yozing.

Kampirning nevaralariga hayhaylashi, bolalarning quvnoq qahqahasi, ustiga kichkintoylarni chiqarib olgan Asliddinning jo‘rttaga voyvoylashi ochiq darvoza osha ko‘chaga eshitilib turardi.

10. (Q – 21ball) G‘afur G‘ulomning “Shum bola” asaridan keltirilgan parchadan ajratib ko‘rsatilgan so‘zlarning to‘g‘ri izohini yozing.

Ha, mayli, sal o‘zingni tutib olguningcha o‘n-o‘n besh kun ishlab tur. Keyin yo‘lingni topib olarsan... – degan dudmol maslahat berdi. Bitta bo‘sh sopol tovoqqa bir cho‘mich go‘ja quyib berdilar. Ikki burda jaydari non bilan shu oshni maza qilib ichib oldim.

dudmol – _____
go‘ja – _____

5-savol

1. (M – 22 ball) Ovchining tutgan yo‘li haqida mulohaza yuriting. Fikrlaringizni hayotiy misollar asosida kamida 4 –5 ta gap orqali ifodalang.

Bir ovchi kaklik tutib olibdi. Uni o‘ldirmoqchi bo‘lgan ekan, kaklik: Meni tirik qoldirsang, evaziga to‘ringga juda ko‘p kakliklarni ilintirib beraman”, - debdi. Ovchi kaklikni qo‘yib yuborishga moyil bo‘lib turgan ekan, ammo uning gapini eshitgach g‘azablanib shartta o‘ldiribdi.

2. (M – 22 ball) Chingiz Aytmatov “Asrga ta’tigulik kun” romanidan keltirilgan parchadagi obrazning o‘y-fikrlari asosida o‘z xulosangizni 4 – 5 ta gap orqali ifodalang.

“... U kim bo‘lsa ham mayli, taqdir boshiga shunday qora kunlarni solib, dushmanlar shunchalik tahqir etgan ekan, bu – uning aybi emas. Mayli, ovsar bo‘lsa ham o‘g‘lini qullikda, asoratda qoldirib ketmaydi. Bosqinchilar tutqun etilgan farzandlarimizni mayib-majruh qilganlarini, xo‘rlab, aqldan ozdirib, notavon bir ahvolga solib qo‘yganlarini naymanlar ko‘rib qo‘ysin-da, or-nomusdan qo‘lga qurol olsin...”

3. (M – 22 ball) Thakurning “Shubxa” hikoyasidan keltirilgan parcha asosida chiqargan xulosangizni 4 – 5 ta gap orqali ifodalang.

...Alamdan yuraklari siqilgan Shubxaga ko‘zyoshlari sira omon bermasdi. Bir necha kundan buyon uni noma’lum bir xavft-xatar qiynar va u tilsiz bir jonivordek, goh onasi, goh otasi ketidan yurardi. Qiz shahlo ko‘zlarini kata ochib,

biror narsa anglash niyatida, hayajon bilan tikilsa ham, ota-onasi unga biror og‘iz so‘z aytmas edi.

4. (M – 22 ball) Quyida berilgan parcha asosida chiqargan xulosangizni 4 – 5 ta gap orqali ifodalang.

Dunyo ne‘matlariga ahamiyat bermaydigan, o‘zini juda kamtar tutadigan buyuk islom olimlaridan biri faqat bir kishi o‘tishi mumkin bo‘lgan tor yo‘lakda shaharning o‘ziga bino qo‘ygan katta boylaridan biri bilan to‘qnash kelibdi.

Qorni kajavaday keladigan boy:

- Men bir devonaga yo‘l berib chetga chiqmayman! – deb pishqiribdi. Haligi olim kishi yo‘l berar ekan, g‘oyat sokin ohangda debdi:
- Men esa yo‘l beraman!

5. (M – 22 ball) “Rahmat sizga, xonim” hikoyasidagi parchadan ajratilgan jumla haqida chiqargan xulosangizni 4 – 5 ta gap orqali ifodalang.

Ovqatlanib bo‘lishgach ayol bolaning qo‘liga o‘n dollar tutqazdi...

– Bunga o‘zing xohlagandek, zamsha tufli sotib olgin. Lekin keyingi safar bu xatoni takrorlama – menga o‘xshagan birortasining cho‘ntagiga qo‘lingni suqma. Oyoq kiyim orzusi oyoqlaringni yomon yo‘lga boshlamasin.

6. (M – 22 ball) Ushbu hadisdan chiqargan xulosangizni 4 – 5 ta gap orqali ifodalang.

Hazrati Rasululloh sallallohu alayhi vasallamning zavjalari Oyisha onamiz raziyallohu anho bunday degan ekanlar: “Musulmon kishiga yetadigan har bir

musibat, hattoki badanining biror yeriga kirgan tikan ham uning gunohiga kafforat bo‘lg‘usidir’.

7. (M – 22 ball) Ushbu matndan chiqargan xulosangizni 4 – 5 ta gap orqali ifodalang.

“... har kim tug‘ulgan, o‘sgan yerini jonidan ortiq suyar. Hatto bu vatan hissi-tuyg‘usi hayvonlarda ham bor. Agar bir hayvon o‘z vatanidan – uyuridan ayirilsa, o‘z yeridagi kabi rohat-rohat yashamas, maishati talx bo‘lub, har vaqt dilining bir go‘shasida o‘z vatanining muhabbati turar”. (Abdulla Avloniy)

8. (M – 22 ball) Ushbu matndan chiqargan xulosangizni 4 – 5 ta gap orqali ifodalang.

Gar rafiq o‘lsa bu tavfiq-u muyassar bo‘lsa adl,
Shaksiz, o‘lur ul kishining manzili bog‘i jinon.
Yaxshi avsof ila qil ushbu jahon ichra suluk,
To saning avsofing o‘lg‘ay olam ichra doston.
(tavfir – ko‘mak, yordam, bahramandlik; bog‘i jinon – jannat bog‘i; avsof – vasflar, ta’riflar; suluk – yo‘l)

9. (M – 22 ball) Ushbu matndan chiqargan xulosangizni 4 – 5 ta gap orqali ifodalang.

Tabibga ko‘rsatmay kasal tomirin,

Tuzalmoq xayoli xomdur, hushyor bo‘l.
Bilmaganingni so‘ra, so‘rash nomusi,
Bilki, bilimdonlik va hurmatga yo‘l. (*Shayx Sa‘diy, “Guliston”*)

10. (M – 22 ball) Quyidagi yo‘naltiruvchi savollar asosida Abdulla Qodiriyning “Mehrobdan chayon” romani haqidagi xulosalaringizni yozing.

1. Abdulla Qodiriy nima uchun o‘z asarini “Mehrobdan chayon” deb nomlagan?

2. Siz asarni qanday nomlagan bo‘lar edingiz? Fikringizni asoslab yozing.

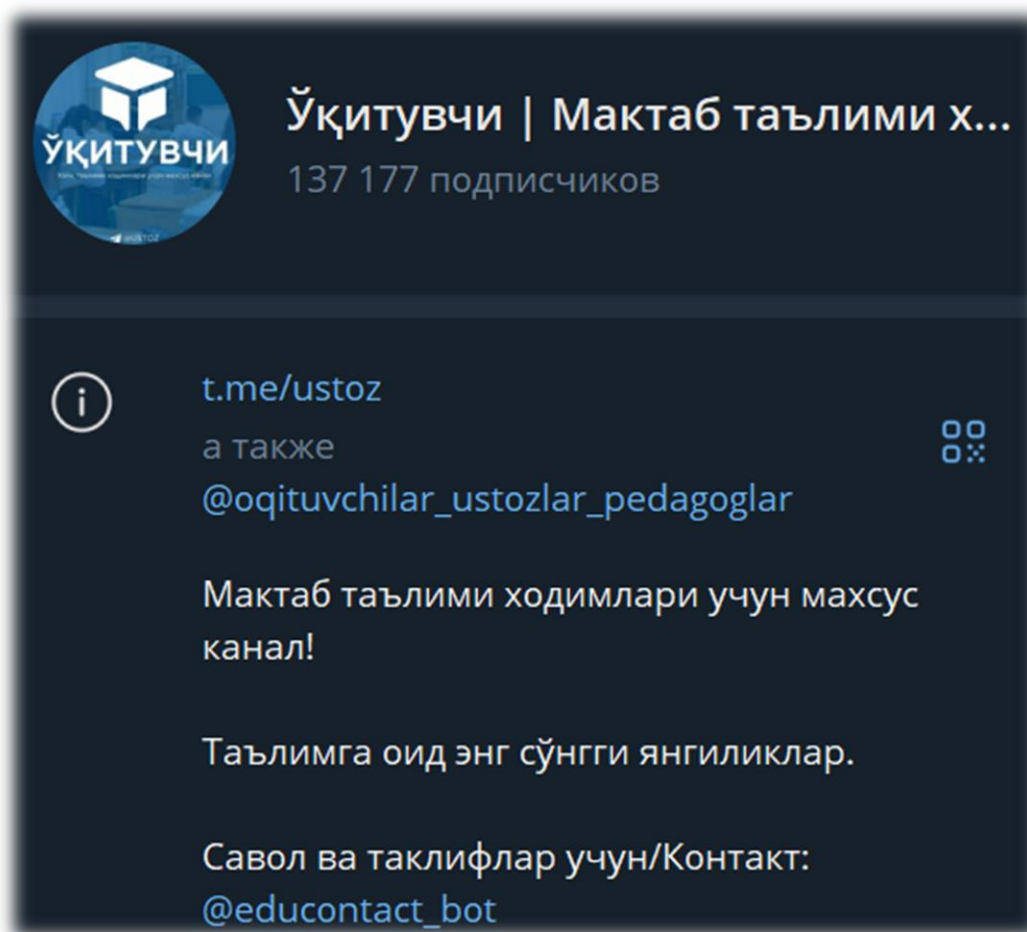
**USHBU IMTIHON SAVOLLARINING JAVOBLARINI
TO‘LIQ HOLDA, BIZNING TELEGRAM KANALIMIZ
ORQALI YUKLAB OLISHINGIZ MUMKIN!**

Telegram manzil: [@ustoz](https://t.me/ustoz)

Kanalga qo‘shilish uchun ustiga bosing

<https://t.me/ustoz>

<https://t.me/ustoz>

**Eslatma: Faqat [@ustoz](https://t.me/ustoz) username ostidagi kanalga bizga tegishli,
qolganlari soxta kanallar!**

